

Berlínské prohlášení

V loňském roce jsme si připomněli sto let od vydání dokumentu, který téměř po celé 20. století odděloval letniční a evangelikální církve.

Dnes není pochybnosti o tom, že letniční a následně i charismatické hnutí patří do křesťanstva a že pentekostalismus (což je pojem, který obě tato hnutí spojuje) je dokonce jednou z jeho nejdůležitějších sil. Na začátku 20. století se ale nově vznikající pentekostalismus velmi nesnadno odděloval od staršího probuzeneckého (evangelikálního) hnutí, neboť s ním sdílel a sdílí řadu charakteristik. V Německu a téměř v celé Evropě se stalo oddělovacím řezem tzv. berlínské prohlášení, přijaté před sto lety.

Do tehdy velmi živého probuzeneckého prostředí Evropy přišlo poselství nově vzniklého letničního hnutí ze Spojených států roku 1906 a vytvořilo své centrum zpočátku v Norsku. Roku 1907 se tam vypravil německý luterský pastor Jonathan A. A. Paul (1853-1931), jeden z čelních představitelů tzv. gnadauského svazu. Důrazy křesťanů v tomto svazu byly typicky probuzenecké: osobní obrácení k Ježíši, posvěcený život křesťana, vyhlášení druhého příchodu Krista apod. Po návštěvě Osla (tehdy Christianie) začal Paul působit ve prospěch letničního hnutí a pod jeho vlivem přijala část německého (ale následně i např. českého) probuzeneckého hnutí letniční učení a způsob zbožnosti, tedy především důraz na nadpřirozené dary Ducha svatého. Z nich se největší pozorností dostávalo modlitbě v neznámém jazyku, což způsobilo, že hnutí bylo nazýváno také „jazykové“.

Patrně ve snaze zabránit zmatku v německém probuzeneckém hnutí, způsobenému invazí letniční zbožnosti, vzniklo 15. září 1909 tzv. berlínské prohlášení. Vydalo ho šestapadesát vůdců probuzeneckého hnutí, sdružených v gnadauském svazu. Prohlášení se hned v prvních odstavcích velmi ostře vymezuje proti letničnímu hnutí, které považuje za hnutí „nikoli shora, nýbrž zdola“. Jeho projevy dává do souvislosti i se spiritismem. Níže je v prohlášení odmítnuto učení o tom, že by člověk mohl dosáhnout bezhříšnosti. V souvislosti s tímto bludným učením je přímo jmenován pastor Paul. V závěru autoři prohlášení konstatují, že „nové Letnice neo-

čekávají, nýbrž čekají na Pána, který znovu přijde“.

Na berlínské prohlášení reagovala druhá letniční konference v Mühlheimu, která se v tomto městě konala pouhé dva týdny po jeho vydání. Tzv. mühlheimské prohlášení z 29. září 1909 je rozděleno na tři části. První a nejdelší se věnuje projevům Ducha svatého a prohlašuje, že autorům je „vzdálena myšlenka označit bez rozsuzování všechny tyto projevy za božské působení“. Druhá část zdůrazňuje, že obvinění pastora Paula z bludů je mylné, a krátce tyto omyly vysvětluje. Třetí část poukazuje na nespolehlivost zpráv, které se o letničním

hnutí šíří, a zdůrazňuje, že letniční hnutí stojí na biblických základech. Mühlheimské prohlášení dosáhlo podstatně menšího vlivu než prohlášení berlínské.

Berlínské prohlášení využila i Svobodná církev reformovaná, přímá předchůdkyně dnešní Církve bratrské. Tato církev pocítovala vliv letničního hnutí hlavně ve svém ústředním sboru v Praze v Soukenické ulici. Roku 1908 se z tohoto sboru oddělila skupina aktivních křesťanů a vytvořila samostatný letniční Záchraný spolek Tábor. Svobodná církev reformovaná vydala text berlínské prohlášení spolu s traktátem Nové hnutí, mylně „letniční“ zvané, ostře zaměřeným proti letničnímu hnutí.

Napětí mezi probuzeneckými a letničními křesťany, jehož výrazem bylo berlínské prohlášení, trvalo téměř po celé 20. století a přetrvávalo i v době, kdy se letniční tradice proměnila do podoby daleko přijatelnější ostatním křesťanům. Po celou tuto dobu vnímali letniční křesťané berlínské prohlášení (a zvláště slova o tom, že hnutí je „nikoli shora, nýbrž zdola“) velmi citlivě jako důsledek nepochopení a jako křivdu. U nás přispělo ke smíření probuzeneckých křesťanů v Církvi bratrské a letničních křesťanů v Apoštolské církvi prohlášení kazatelů Církve bratrské na pastorální konferenci v Brně v únoru 1994, jímž se kazatelé od berlínské prohlášení distancovali. V Německu bylo berlínské prohlášení deklarativně překonáno o rok později.

Zdeněk Vojtíšek